

НАЦИОНАЛЕН ВЕСТНИК

ТРАКИЯ

Брой 16 • год. XCV • 31 август 2017 г. • цена 0,40 лв.

www.stdbg.org

НАРОД, ПОМНЕШ МИНАЛОТО, Е ГОТОВ ЗА БЪДЕЩЕТО

Президентът Румен Радев дойде на Петрова нива – „тракийското Оборище“

Президентът Румен Радев възстанови традицията и участва в националното честване на 114-та годишнина на Илинденско-Преображенското въстание в историческата местност Петрова нива. Възпоменателният събор се организира от Община Малко Търново, Съюза на тракийските дружества в България и Регионалният съвет на тракийските дружества – Бургас под почетния патронаж на президента. Държавният глава, който

дойде тук със съпругата си Десислава, бе посрещнат с овации и скандирания „Добре дошъл“. Първа към президента се отправи баба Каунка от село Тънково, която го окичи с везана кърпа. „Вашият дядо е живял в Тънково и е бил съсед с моите родители“, обясни жената.

След като обходи мнoзинството и се ръкува и разговаря с потомци на тракийските бежанци президентът се отправи към храм-костница „Света

Петка, където го посрещна сливеният митрополит Йоаникий, който в съслужение със свещеници отслужи заупокойна молитва в памет на загиналите преобразенци. След молитвените слова Негово преосвещенство заяви: „Поклонихме се на един свят подвиг, на една велика жертва, която остава за вечни времена. България е една, нейната цялост е скъпа за нас, нейната история ни е мила, нейното минало е светло, макар да има и висини, да има и низини в нейното историческо битие. Странджа планина събра тези герои на Петрова нива. Любовта е тази, която движи тяхната жертвоготовност, любовта движи най-висо-

ката добродетел, а тя е да се жертваш за Отечество, което са направили преобразенци. Тази година Петрова нива привлече президента, който обича България и работи за доброто на България, Любавта не може да остане скрита, а тя заедно с вярата и надеждата са непобедими, защото са свързани с вечността, с небето. Тази година виждам на Петрова нива, че българският дух още е жив, още е силен, още побеждава и ще побеждава, защото всичко бледнее пред любовта към България.“

Президентът и главнокомандващ на въоръжените сили Румен Радев прие почетния строй на представителните блокове на военноморските сили, сухопътните войски и военновъздушните сили. Тържествено бе запален огънят на честването.

Откриването на възпоменателното тържество започна със слово на Илиян Янчев, кмет на Община Малко Търново, който заяви: „Всяка година отваряме страницата на героичното

минало, което имаме. Българското го има, а настроението тук е изпълнено с патриотизъм. Чувстваме се горди, че сме си заслужили свободата и сме част от европейската сцена.“

Той характеризира Илинденско-Преображенското въстание като връхна точка в борбите на македонските и тракийските българи, като един от най-героичните и най-драматичните моменти в нoмaтa българска история. Спря се за значението на въстанието за България, за Тракия, за Странджа и отново благодари на всички, които се отзовали на призивите за спасяването на паметника на Петрова нива от грозящата го разруха.

Продължава на 2-а стр.

СТРАНДЖАНСКАТА

БАБА
ТОНКА

четете на стр. 5

3 ЧАВДАР ГЕОРГИЕВ, ЧЛЕН НА ВК НА СТДБ
апитайте някого и той ще ви отговори, че четири е повече от едно. Това е формалната математическа логика, изучавана още в първите класове в училище. И това е вярно за еднакви и сравними величини. Но житейската логика, базирана на дългогодишен опит твърди точно обратното. Всички знаем притчата за хан Кубрат и неговите синове – снопа пръчки е по-здрав от многото пръчки поотделно, от които е съставен. Това е здравата социална логика, синте-

решили да влязат в Съюз на тракийските дружества на друга държава? Казвам ръководствата, а не дружествата, защото всеки информиран за технологията на провеждане на събранията за вземането на тези решения е наясно, че това не са решения на общите събрания на тези дружества. И не е случайно, че пренебрегнатите тракийци ще търсят правата си по съдебен път. Няма как да изгасиш лампата и да вземеш това, което ти се иска. Рано или късно лампата пак ще бъде запалена и истината ще лъсне.

Кога едно е повече от четири?

зирана в една максима, изсечена на фасадата на Народното събрание – „Съединението прави силата“!

В обществото всяко обединение е по-силно, по-здрав и по-устойчиво от коя да е от съставните му единици. Хората се обединяват на етнически принцип, на религиозен, по професии, по интереси и т.н. Но има една категория хора, които се обединяват в името на каузи. И това е най-силното от всички възможни обединения – различни хора, от различни професии, религии, политически убеждения, пол и т.н. да се обединят около идея, кауза, която да е от полза за всички. Без значение кой какъв е – генерал или редник, професор или студент. Спойката на каузата е много по-силна от тази, която обединява хората в партии, защото там се изпълнява програма с много задачи и поради това и партийните членове могат да бъдат с относително разнoпосочни нагласи и интереси.

Неоспорим исторически факт е, че най-старата обществено-патриотична организация у нас е Съюзът на тракийските дружества в България. Заченат през 1896 г. от капитан Петько войвода и братя Драгулеви като дружество „Странджа“, укрепнал на Одринския събор през 1918 г., преживял много събития и превратности през XX-ти век, той се възражда на 10 януари 1990 г. Възниква като част от тракийското национално-освободително движение, чиито връх е Илинденско-Преображенското въстание от 1903 г. Националната катастрофа, завършила с позорния Ньойски договор от 1919 г., последвана от Лозански договор през 1923 г., и събитията след тях обуславят формирането на тракийската кауза – необходимостта от признаване геноцида над прогонените българи от Беломорска (Западна) и Одринска Източна (Тракия) и Мала Азия; защита на имуществените им права и възстановяване (компенсиране) на загубеното; запазване на тракийското културно-историческо наследство, носител на което са прокудените.

Не може да си част от каузата и да си извън Съюза на тракийските дружества в България. Затова е много странно решението на ръководствата на четири дружества – Кърджали, Бургас, Пловдив и Варна да излязат от Съюза на тракийските дружества в България. А може би са

• Чавдар Георгиев

Стратегическите задачи като:

- признаване геноцида над тракийските българи;
- обезщетението на тракийските бежанци;
- провеждане на последователна политика по националния въпрос, част от който е и тракийският, са по силата само на мощна и утвърдена обществена организация като Съюза на тракийските дружества в България, която да упражнява натиск върху компетентните институции. И всеки опит за разцепление и нарушаване на единството е опит за отслабване силата за изпълнение на горните задачи. Налага се логичният извод, че който работи срещу единството на СТДБ – работи срещу тракийската кауза. Без значение кой какво твърди – по делата им ще ги познаете! А реализацията на тракийската кауза е въпрос на политика на българската държава и то политика в нейната най-висша и трудна форма – международната. Как си представя някое от отцепилите се дружества, че ще работи за решаване на тракийския въпрос с държавните органи, с посолствата и Европейския съюз? Как ще комуникират с президент, министър-председател, министър на външните работи, комисар на ЕС по външните работи и политика на сигурността? Националните въпроси не се решават от регионални структури. Защото тракийската кауза е национален въпрос, който може да се реши само със съдействието и партньорството на национално-представена и утвърдена структура, каквато е Съюз на тракийските дружества в България!

За всеки непредубеден наблюдател е ясно, че мотивът за отцепването на четирите дружества от СТДБ не е тракийската кауза. Затова едно винаги ще е повече от четири!

ТУК СЕ УСЕЩА САМОЖЕРТВЕНИЯТ ДУХ НА ПРЕОБРАЖЕНЦИ

Слово на президента Румен Радев на Петрова нива

За мен е чест да бъда с вас в сърцето на Странджа планина в този свят за всеки българин ден.

Стекли сме се тук от всички краища на Родината, за да почетем паметта на героите. Да прочетем отново една от най-паметните страници от нашата история. Да си спомним за славните дни на неравна борба, за правото ни да живеем като един народ в нашето общо, свободно и независимо отечество.

Тук, на историческата Петрова нива, по-силно от където и да е, се усеща саможертвеният дух на гордите Преображенци. На онези юнаци, за които България означаваше само едно – Родина, и които дръзнаха без външна помощ да изправят глава в отчаяна, но достойна битка. Тук, от това тракийско Оборище, шепя “български спартанци” поеха пътя към своята гибел и към безсмъртието. Пред тях свеждаме

глави с благодарност за техния подвиг в името на Родината.

Героична и кървава остава в нашата история 1903 година. Вдъхновени от делото и заветите на Левски, от саможертвата на Ботев, от примера на всички, които преди тях положили живота си на олтара на България, тракийци не се поколебаха да въстанат заедно със своите братя българи от Македония.

Наред със спомена за

битките, е жив и споменът за библиейското преселение на тракийци, отправили се в търсене на спасение и подслон след зверското потушаване на въстанието от редовната турска войска и башибозука. Пепелищата поглъщат хиляди домове и съдби.

Суверенната Родина е обетованата земя, в която ще намерят защита прокудените от родните си места българи. Затова българските политици не бива никога да забравят това драматично преселение.

Този трагичен епизод от нашата история е суров урок за цената на свободата и нуждата тя ревностно да се отстоява. Затова сме длъжни да бдим над земята и суверенитета си, да пазим паметта за жертвите, да помним за хилядите изоставени домове и имоти и да продължаваме да отстояваме правата си.

Благодаря на всички вас, горди потомци на славните тракийци, които продължават да пазите ревностно спомена и паметта за нашите деди и да ги предават на идните поколения.

Защото само народ, който помни своето минало, е готов за бъдещето.

Поклон пред паметта на героите и жертвите на Илинденско-Преображенското въстание!

Да живее България!

НАРОД, ПОМНЕЩ МИНАЛОТО...

Продължение от 1-а стр.

Вълнуващ момент в словото му бе припомнянето на клетвата на въстаниците: „Заклевам се в името на Всемогъщия Бог, че ще пролея кръвта си за Освобождението на Македония и Одринско...“ Група мъже от клуб „Традиция“, облечени в комитски дрехи повтаряха след оратора думите от священата клетва и така напомниха за святото заклание на въстаниците на Петрова нива.

Председателят на Съюза на тракийските дружества в България Красимир Преманов благодари на президента на Република България, че е приел патронажа над националното честване на 114 години от Илинденско-преображенското въстание – най-българското въстание, което не ни разделя като българи, а ни обединява в миналото, днес и в бъдеще.

Красимир Преманов предостави думата на президента Румен Радев, който започна словото си думите: „За мен е чест да бъда с вас в сърцето на Странджа планина в този свят за всеки българин ден.“ и припомни, че на това „тракийско Обо-

рище“ сме длъжни да си припомним за дните на борба, за правото ни да живеем като един народ в нашето общо, свободно и независимо отечество. (Словото по-местваме отделно)

На трибуната бяха още Не-

гово преосвещенство Сливенският митрополит Йоаникий, народните представители Петър Кънев, ген. Кольо Милев, Тодор Байчев, Красимир Янков, Димитър Стоянов, Ивелина Василева, Диана Саватева, Валентин Касабов, областният управител на Бургас Вълчо Чолаков, командирът на ВМС контраадмирал Митко Петев, адмирал и генерали, представители на политическите сили, членове на Централното ръководство на СТДБ, общественици.

Под звуците на гвардейския духов оркестър с участието на представителните блокове на въоръжените сили бе извършена тържествена проверка-заря. Фойерверки осветиха небето над Петрова нива. На паметника бяха поднесени много венци. Представителни групи на много повече тракийски дружества участваха тази година в възпоменателния събор и всички те поднесоха венци и цветя на Мемориала на преображенци.

Първият ден на събора завърши с празничен концерт с участието на изтъкнати странджански певци.

По-късно вечерта председателят на СТДБ

Красимир Преманов връчи на президента Румен Радев златен плакет „120 години организирано тракийско движение“.

В програмата на честванията имаше още много прояви като Туристическият кръгов маршрут „По комитските пътеки“, първия фолклорен конкурс „С песните на Манол Михайлов“ и награждаване на победителите, прожекции на документалния филм „Страници от историята“, открит урок по история на проф. д.и.н.

Светлозар Елдъров и научна конференция в музея на Петрова нива. За някои от тях разказваме отделно в този брой.

Наблюдателите отбелязват, че президентът Румен Радев е възстановил традицията с участието си в честванията на Петрова нива, които се провеждат под негов патрон. След седемгодишна пауза отново имаше присъствие на държавния глава. През целия си мандат Росен Плевнелиев така и не уважи хилядите тракийци и български патриоти с присъствието си, макар че президентът е патрон на честванията.

БЛАГОДАРСТВЕНО ПИСМО

Председателят на СТДБ Красимир Преманов е изпратил писмо до членовете на тракийските дружества от СТДБ, участници в Националния тракийски събор на Петрова нива. В писмото се казва:

Приемете моята и на Централното ръководство на Съюза на тракийските дружества в България благодарност за сърдечното, силно и въздействащо ваше участие в честването на една от най-бележитите дати в историята на България и на националното тракийско движение – 114-ата годишнина от Илинденско-Преображенското въстание.

На Петрова нива ние показахме нашите най-свети ценности – преклонението пред подвига на героите, безграничната ни верност към идеалите на тракийската кауза, категоричната ни воля за единство и безкористно следване на заветите на дедите ни.

Вие сте душата и сърцето на тракийското движение, приемете нашето уважение за единението ни, което сплотява и дава смисъл на всекидневните ни усилия да утвърдим тракийския съюз като авторитетна и влиятелна гражданска патриотична организация, за надеждата, която ни давате да вървим заедно напред, за да изградим нашата просперираща и социална България.

Желаем Ви здраве, ползотворна работа и много успехи в народополезната Ви дейност!

ТРАКИЙСКИЯТ ВЪПРОС — В МИНАЛОТО И ДНЕС

Научна конференция на Петрова нива, посветена на 120 години организирано тракийско движение

Станалата вече традиционна научна конференция по време на националния възпоменателен събор на Петрова нива тази година бе на тема: „120 години организирано тракийско движение в България: Тракийският проблем, Балканите и неоосманизмът“. Тя се организира от Община Малко Търново, СТДБ и Тракийския научен институт. В залата на музея в мемориалния комплекс „Петрова нива“ кметът на Малко Търново Илиан Янчев приветства присъстващите и участниците – изтъкнати български историци, и изрази задоволството, че заедно със СТДБ организират националното честване, част от което е научната конференция, на която присъстват светили на науката. Председателят на СТДБ Красимир Преманов изтъкна, че Съюзът като национално обединение на тракийските дружества и на всички тракийци, членуващи в него, има дълбоко уважение към честването на Петрова нива. И ако има повтаряемост в годините, тя е привидна, тъй като всеки път се отправят послания към новите поколения, така че младите да не забравят подвига, защото той ни задължава днес и в бъдеще да градим силна и модерна България, за каквато загинаха героите. Той изтъкна, че тази година ТНИ е предложил много интересна тема: първом да си припомним, че се навършват 120 години организирано тракийско движение в България и да бъде разгледан Тракийският въпрос през призмата на сложните процеси в Европа и на Балканите. Затуй се очаква плодотворен научен продукт, още повече че присъстват учени, които високо държат знамето на българската историческа школа, какъвто е проф. Иван Филчев – почетен гражданин на Малко Търново. За приноса си към тракийската кауза кметът на Малко Търново Илиан Янчев бе удостоен с

златен медал „Капитан Пекто войвода“ – с лента, а Община Малко Търново – с златен плакет „120 години организирано тракийско движение“. Отличията връчи председателят на СТДБ Красимир Преманов.

Първото заседание на конференцията бе ръководено от чл.кор. проф. д.ф.н. Васил Проданов, директор на ТНИ. Той даде думата на проф. д.и.н. Светлозар Елдъров, който прочете доклад „Не забравяйте, но не отмъщавайте!“ Борбите на тракийските българи за свобода и национално единство в паметта на нашето време“. След като разви подробно темата, ораторът заяви: „Борбата на тракийските българи за свобода и национално единство е част от българското културно-историческо наследство и извор на духовна енергия за съхраняване, утвърждаване и развитие на нашата идентичност. Затова трябва да сме много грижливи и ревниви при опазването на най-важния духовен извор на нашата национална идентичност – българската история.“

Докладът на чл.кор. проф. д.ф.н. Васил Проданов бе озаглавен „Меката сила на Турция на Балканите и в България“. В него ученият не само посочи, че по използването на „меката сила“ Турция е сред десетте най-активни страни, за което различни фондации и правителството отделят големи суми. Разкрити бяха и нейните проявления у нас – опитите за реставрация на османската идентичност, като за тази цел се използва силното въздействие на киноиндустрията, мобилизиране на турската диаспора и засилване на ислямизма в нея, финансиране на нашето мюфтийство от Дианет ватъф, опитите за признаване на „майчин език“, обучението на български турци в университети в Турция, пренаписване на историята, засилване на дейността на дигиталните мрежи със сай-

■ Откриване на конференцията

■ Кметът на Малко Търново Илиан Янчев с отличията

■ Открит урок по история на проф. Светлозар Елдъров

тове, утвърждаващи неоосманисткия дух и др.

Доц. д-р Богдана Тодорова продължи темата с доклада си: „Ролята на Турция във функционирането на ислямското вероизповедание в България като елемент на нейната неоосманистка стратегия“. Опасностите по отношение на българо-турските отношения са далеч повече от териториалните претенции с поставените под въпрос, от Ердоган, граници на страната с Лозанския договор от 1923, слагащ край на Османската империя, бяха първите думи в доклада, в който авторката се спира на ислямистката политика на Ердоган и неговата Партия на справедливостта и развитието в търсене на зони на влияние на Балканите, на религиозната дипломация, насочена към създаване подкрепа на рели-

гиозни и етнически партии извън страната (примерно ДОСТ), засилване на су-

нитската сила, турцизиране на българите-мохамедани, фалшификации за алиантите и др.

На второто заседание, ръководено от проф. Светлозар Елдъров, бе прочетен докладът на доц. д-р Христо Гиневски „Съвременни опит за отродяване на българите мохамедани“, в който описва инвазията на Турция и ислямизма в Родопите, където бяха построени най-внушителните и най-представителните джамии в селищата с български мюсюлмани – Мадан, Рудозем, Чепинци... Правят се опити да се създават политически партии на българите мохамедани, псевдоучени апелират за помашки етнос и помашко малцинство, разпространяват се книги с фалшификации и лъжи за произхода на българите мохамедани.

Посланик Любомир Шопов се спира на „Откритите въпроси“ между държавите и възможностите в период на изграждане на многополюсния модел в политиката“, като подчерта, че тенденцията за възстановяване на многополюсния модел предоставя възможности за нов подход на България за решаване на Тракийския въпрос. Компенсирането на

потомците на тракийските българи не е частен въпрос, а въпрос на междудържавни отношения между двете страни. Крайно време е хората на власт да разберат това – заключи той.

Д-р Боряна Бужашка в доклада си „Източнотракийският имуществен въпрос в българо-турските отношения – наследство, състояние, перспективи“ след като проследи историята на тези отношения, изтъкна и ролята на Съюза на тракийските дружества в България, който трябва да оказва дори натиск над управляващите, за да се вкара отново проблеметиката на Тракийския въпрос в двустранните отношения.

Иванка Делева и Пламена Кирова от Регионалния музей в Бургас, който е участник и на други конференции на Петрова нива, направиха презентация на изложбата „Българските бежанци в нашата памет. Истории, разказани в музея“.

Преди конференцията проф. д.и.н. Светлозар Елдъров проведе под вековните дървета открит урок по история. Темата беше: „Илинденско-Преображенското въстание – символ на българското национално единство“.

ОТЗВУК ОТ ПЕТРОВА НИВА

От името на Тракийския младежки съюз в България, ние – младежите тракийци, благодарим на председателя на СТДБ – г-н Преманов и на членовете на Централното ръководство за усилията им да препятстват разцепването на СТДБ. Заявяваме, че твърдо стоим зад ръководството и ще го подкрепяме неустанно!

Благодарим за примера, който ни давате! Ще запомним този урок! Организацията е възникнала като обединение и трябва да остане такава, за да бъде силна и просперираща!

С уважение: Десилава Костова и Цанко Александров – съпредседатели

Ние, ветераните на тракийския съюз с външение посрещнахме честването на 114-та годишнина от Илинденско-Преображенското въстание, защото за нас това е една от бележитите дати от историята ни и съборът на Петрова нива за нас е традиция, но и клетва за вяност пред единството на нашата организация. Още веднъж искаме да декларираме пред цялата общественост и пред тракийци, че ние

заставаме и ще браним единението на СТДБ и нейното ръководство в лицето на г-н Красимир Преманов и няма да допуснем тракийската кауза да бъде използвана за лични цели, както се опитаха случайни хора, които злоупотребиха с идеалите на дедите ни, но срещнаха отпор от редовите членове в Пловдив, Варна, Кърджали, Бургас. Нашият девиз е единство и ние ще го отстояваме докрай!

Недялко Комнев, председател на Клуба на ветераните в СТДБ

Петрова нива винаги е била символ на нашето единство. Честването на 114-та годишнина от Илинденско-Преображенското въстание го доказа и тази година. Бяхме заедно, бяхме единни и доказахме, че има един съюз, един председател – г-н Преманов, една кауза, която за нас е съдба и която предаваме на деца и внуци, за да я има паметта за Тракия, за да я има България!

Величко Пачилов, председател на Клуб „Родопи“ към СТДБ

ДА НЕ ЗАБРАВЯМЕ ПРИМЕРА НА ПРЕДЦИТЕ НИ

НАДЕЖДА НЕДКОВА

Приятелю, ние всички тук от дълги години живеем с грижите на изгонените от родния си край тракийци. Събираме се за добро или лошо между тези стени, за да си кажем болките, а често и да се повеселим или да изслушаме нещо ново и интересно, исторически факти или нова книга.

Ще ви върна към миналото, за да си спомним какво е било за тракийци тяхната организация. Пример за това как Тракийската организация е помагала е случката, която разказва в спомените си Харалампи Етакчиев.

Ето откъс от книгата му „Заточението“, в който разказва за първата си среща с дейци на Съюза на тракийските дружества.

Етакчиев, заедно с Александър Караманджуков, организираха и години наред водиха из Родопите

туристическия поход „По стъпките на капитан Петко войвода.“

Харалампи Етакчиев е роден в с. Дервент, Дедеагачко. След Първата световна война и сключения Ньойски договор, според който Беломорска Тракия се дава на Гърция, за българите има две възможности – или да се пишат гърци или да напуснат родните огнища и да търсят спасение в България.

Изгонено, семейството на Харалампи се заселва в Тополовград. Там той завършва прогимназия, започва да учи в Сливенската мъжка гимназия, а през 1932 г. родителите му го пращат в София да се запише в I-ва мъжка гимназия.

В книгата си „Заточението“ той пише:

„В София не познавах никого. Отидох направо в Тракийската организация, която тогава се помещаваше на „Лега“ 5. Почуках на

вратата на канцеларията и влязох.

– Добър ден – казах.

– Добър ден – отвърнаха ми.

– Какво има и какво търсиш? – ме запита един едър мъж с шръкнала нагоре коса, седнал пред пишеща машина.

– Аз му обясних, че съм от Каваклий (Тополовград), тракиец от с. Дервент, Дедеагачко и тук ще уча, но нямам познати хора, нямам квартира и попитах:

– Не може ли да спя тук, докато си намеря квартира?

Той започна да ме разпитва как се казва баща ми и член ли е на тракийската организация.

Отговорих му, че ние сме по рождение тракийци. Разговаряхме няколко минути. Предимно той ми задаваше въпроси. Накрая каза:

– Не те познавам, но ще ти дам ключа. Ще идваш навечер да ти дам ключа,

■ Среща на Михаил Герджиков с преобразенци в Бургас, 1939 г.

а аз ще идвам сутрин да ми го предаваш!

Спах няколко нощи в помещението на Тракийската организация.

След което си намерих квартира, благодарение на този човек и му предадох ключа. После разбрах, че това било Константин Петканов (български писател, редактор на сп. „Завет“ от 1945 до 1947 г. председател на Тракийския научен институт, академик).

От тогава до ден днешен съм свързан с каузата на Тракийската организация.

На другата година организацията си купи собствен дом, този на ул. „Стефан Караджа“ 7А. Тук имаше добри условия да се събират младежи, ученици и студен-

ти тракийци.

Сега не само аз, а и други спяхме в салона на организацията.

(Етакчиев, Харалампи „Заточението“ Ранни и покъсни спомени на един тракиец.“)

Моите спомени от ул. „Ст. Караджа“ 7 са от по-късен период – след 1940/42 г. Когато дядо ми Мишел или майка ми посещаваха Тракийската организация, те ме взимаха със себе си. Впечатли ме надписа на фасадата на кооперацията – „Баш клисе“ и го запомних.

Винаги засмяна и приветлива ни посрещаше домакинята Бобева. Така посрещаше гости и следващата домакиня Вела Николова.

А традицията за даване

подслон на тракийци, идващи от провинцията по някаква работа в София, продължаваше и секретаря Станчо Станчев – акордеонист, песнопоец, родопчанин – той не забравяше да запита тракиеца „има ли осигурен подслон? – „Тракия“ е осигурила подслон, одеяла, завивки, кафе.

Разгръщам книгата на Георги Попстаматов „Преобразенци“, в която е отделено място за срещата на Михаил Герджиков с останалите живи преобразенци на 12 август 1939 г. в ресторант „Ботевата механа“ в Бургас.

На снимката, направена за спомен, виждаме Георги Минков, Жеко Джелепов, Коста Тенишев, Милчо Узунов, Герджиков, Георги Калоянов, Лефтер Мечев, Стоян Томов, Димитър Арнаудов, Петко Николиев, Панайот Воденичаров, Никола Долапчиев.

Срещата минава много емоционално и задушевно. Към края на срещата Герджиков заговори: „Повечето от нас сега мизеруваме. – тук Герджиков обърна глава към грохналия Георги Минков, седнал от лявата му страна – какво от това? За лични облаги ли се борим ние? Срамно е дори да се помисли такова нещо. Ако бе така, днеска щяхме да бъдем властници и търгаша. И нямаше да можем да стоим тук, както сега стоим – с открити сърца и с запазено добро другарство. Това е хубаво. Нека докрай си останем добри другари.“

Обръщам се с призив към тези, които искат да се отделят от Тракийската организация – нашите деди работиха заедно, бориха се заедно, не предадоха идеалите си, НЕКА ОСТАНЕМ И НИЕ, ПОТОМЦИТЕ ИМ, ЗАЕДНО, НЕКА ПРОДЪЛЖИМ ДА РАЗЧИТАМЕ ЕДИН НА ДРУГ, ЗАЩОТО ДА ИМАШ ДРУГАРСКА РЪКА ДО СЕБЕ СИ Е ИСКОННА ЧОВЕШКА ПОТРЕБНОСТ.

Изказване на събрание на дружество „Тракия“ в столицата.

НЯМА ДА ПОЗВОЛИМ ТРАКИЙСКАТА КАУЗА ДА СЕ ОГРАБВА ЗА ЛИЧНА ОБЛАГА

Из интервю на Гено ПУХОВ, заместник-председател на ВК на СТДБ, за вестник „Труд“

– Къде застава тракийската кауза в тази ситуация? Някак си досега беше от последните не-комерсиализирани народни идеали, зад която стояха почтени родолюбци. Какво се случва сега?

– Съюзът на тракийските дружества има над 100-годишна история в защита на интересите на българските бежанци и принудително изселените от родните си места българи. Организация стояла очи в очи с Османската империя и Турция. Дала свидни жертви. Написала история. Съхраняваща зорко българските традиции и обичаи. Имаме силна организация ...

– А сега?

– Сега... В началото на 1990-те, покойният основател на Съюза на тракийските дружества в България Костадин Карамитрев, заедно със съмишленици, патриоти, възроди каузата, която беше забранена дотогава. И създаде една децентрализирана структура на организацията, с автономни компоненти, които се самоуправляват и борят

с ресурсите си самостоятелно, в името на общата кауза. Всяко дружество стопанисва принадлежните му имоти и други, и отчислява към организацията фиксирана част от приходите, ако извършва търговска дейност през тези имоти. И в зората на създаването на организацията, зад тези структури стояха наистина честни, истински родолюбци; хора с кауза, които живеяха и милееха за Тракия; хора, които не знаеха какво е „комерс“. Заплати дори не искаха и даваха всичко, което могат за организацията – за събори, за подпомагане на дружества, всичко в името на съхраняването на българщината. Уви, минаха години, поколенията се смениха и стигнахме дотук...

– Разкол сред тракийците?

– Настръхвам просто. Аз съм председател на тракийското дружество в Созопол от 1990-та година. И като такъв бях избран за регионален координатор на СТДБ за Бургаска област. И в духа на традициите всичко, което съм дал за

организацията, съм го направил от душа и сърце – без да търся, искам или очаквам нещо повече от това да пребъдем. Поддържахме ансамбъл за народни танци, правим курсове по автентичен фолклор за деца и възрастни; децата лазаруват, коледуват, боядисват яйца на Великден – носят традициите живи! Имаме целогодишна програма за малките, от най-ранна възраст да се учат и помнят.

– Къде е проблемът точно?

– Четири големи дружества имат най-много имуществени собствениности – Пловдив, Бургас, Кърджали и Варна. Аз съм най-близък до Бургаското тракийско дружество и за него мога да говоря. Появи се преди две години едно младо момче с амбиции да става председател – имаше родословието, но се знаеше, че е интригант и няма чисти намерения. Кълнеше да работи на ползу роду, за тракийската кауза – и на втората година си купи служебен автомобил, назначи си шофьор и кино „Тракия“ се превърна в казино. И от десетките хиляди лева приходи на месец не влиза и една стотинка в дружеството.

– Плашещо позната схема...

– За какво говорим въобще?! Когато се борим за национална кауза – когато поставяме паметник на Капитан Петко войвода в Крим, възстановяваме гробища и църкви в Турция, наши делегации пътуват по всички земи, където има български дух и спомен – откъде идват средствата?! И някой явно се уплаши от дейността ни. И повтарям няма да се учудя, ако тези хора, които се опитват за собствени интереси да подкопават тракийските дружества, не се окажат платени от конкретна съседна държава. Която няма интерес да задоволи законните претенции на граждани на България.

– А кой посяга на парите на хората?

– Когато споменах по-рано, казва се Тодор Ангелов. Уволни 200 души от структурите на организацията, включително трима бивши председатели на СТДБ, сред които почетения – Маруся Любчева. Огради се с лични копои. Аз съм председател на Регионалния съвет на тракийските дружества за Бургаска област и дори не мога да вляза в канцеларията, защото е заключена. Във Варна имат почти сходна ситуация. За Пловдив какво да кажа?! Моите уважения към г-жа Нонка Матова, но е грехота български офицер, генерал, да предава национална кауза.

МИХО ЧЕРВЕНКОВ

СТРАНДЖАНСКАТА БАБА ТОНКА

Едва 19-годишна, тя се зарича винаги да помни, че е българка и да работи всеотдайно и нейният край да стане Българско

Истинското ѝ име е Мария Стоянова Тенишева. Родена е в Лозенград. Константин Петканов, български писател и академик, който е от чисто българското тогава село Каваклия, на няколко километра от Лозенград, през 1900 г. се записва в лозенградското класно училище и живее на квартира в къщата на Мария Тенишева.

В книгата си „Детски години“ той я описва като едра, малко приведена жена с бодър дух и с вродена ненавист към турци и гърци. Говори свободно гръцки и турски и в разговори и разпавии използва и трите езика и поставя всеки на мястото. Вдовица е на известния в българските села терзия Стоян Инджето. През 1877 г., когато очакваните с радост руски войски навлизат в нашите земи, тя ридае, гледайки как турците убиват баща ѝ. Това тя никога не забравя. И се зарича да помни, че е българка и да работи отново там да стане Българско. Много скоро проличава нейната решителност да отстоява правата на българите.

Има четирима синове и една дъщеря, за които е готова всеки миг да се хвърли в огъня и жива да изгори.

Христо е най-големият и държи хлебарница в центъра на града.

Коста, най-дръзкият и смел от братята – когато турско заптие влиза в млекарницата му да го арестува като бунтовник, той го грабва, изхвърля го на улицата и избягва.

Третият син е Тодор – бояджия на сгради и минарета и винаги носи кама в пояса.

Павел е четвъртият – хлебар при големият си брат.

Дъщерята Рада, тогава ученичка, живее в дом, миришеш на барут, там стават тайни въстанически срещи.

С любов и настойчивост майката предава на децата си своите патриотични и революционни разбирания. Когато първата чета на Лазар Маджаров се появява в Странджа и създава революционни комитети, Мария Тенишева заедно с децата си е сред първите, които се посвещават на опасното, но родолюбиво дело. Къщата ѝ се превръща във въстанически пункт. Тя поема по тежкия и опасен път на куриерка за свръзка между затворници, селски комитети, снабдителни пунктове и четници.

Още през 1898 г. в с. Каракоч Коста Тенишев полага клетва пред Гоце Делчев. През 1901 г. се включва в първата агитационна чета на Лазар Маджаров. Той е в групата на най-добрите съратници на воеводата, един от първите ръководители на въстанието.

Турски комисар отива в дома на Мария Тенишева,

търси да арестува сина ѝ Коста, заплашва я. А тя му отговаря:

„Какво ме гледаш с кържавото си око, мене можеш да затвориш, всеки може да затвори една кокошка, но на сина ми никой нищо не може да стори. Ако някой е хванал вятъра за опашката, и ти ще хванеш моя син“.

Турчинът се връща с празни ръце. Думите ѝ се оказват пророчески. Не само, че синът ѝ Коста не е хванат, но и другите ѝ синове след въстанието успяват да напуснат поробения си край и да преминат в свободното Отечество.

Мария Тенишева е приказлива и хаплива, но с добро и родолюбиво сърце, и често повтаря: „Боже, помогни на нашите момчета!“, като има предвид комитите в Странджа.

Малката, спретнатата и чиста къщичка на Мария Тенишева в беден квартал на Лозенград става място на много страдания и място на надежди и спасение. Като поема тежкия път на куриер, баба Мария се занимава непрекъснато и със снабдителна дейност: събира дрехи, цървули, навуца, аби, тютюн и други потреби и ги носи на четниците. Използва традиционните празници, панаири, сватби, погребения и снове из околните села, за да се среща с четата и да отнася писма и предава поръчения на четници и войводи. Вечер пере и кърпи дрехите им като истинска майка. С времето хората за по-кратко и с уважение започват да я наричат Баба Тенишка.

Синът ѝ Коста се откроява като един от най-преданите дейци на революционната организация. По-късно, за дейността му като четник и подвойвода, ще бъде наречен Коста Лютий, заради омразата му към поробителя и всеотдайността към освободителната борба. Делото му предизвиква гнева на потисниците. Дълго време е четник при Лазар Маджаров.

Най-големият син Христо е задържан и хвърлен в затвора. Задържана е и майката, но това не я сломява.

Освобождават я и след това вече нищо не може да я спре. С вързоп под мишницата ходи по затворите и носи храна на близки и познати, тайно пренася писма, предава сведения на затворници, укрива у дома си застрашени от арест дейци и съмишленици на освободителното дело. Тя е връзката на ръководителите в подготвяното въстание с четите по селата.

■ Коста Тенишев, подвойвода в Преображенското въстание

Третият син Тодор също се включва в епичните борби на странджанци. Не остава по-назад и най-малкият, Павел, а дъщерята Рада помага въкъщи с каквото може: посреща, изпраща, оглежда за съмнителни люде.

Във връзка с Коевската афера през април 1903 г. отново е арестувана и хвърлена в Лозенградския затвор. Пак е освободена, но наскоро става нов провал – в Лозенград са задържани 56 души, между които е и майката на Лютий, баба Мария Тенишева и синът ѝ Христо. Затворът, в който се водят разпитите, кънти от писъците на изтезаваните. Без да пророни нито дума, отново излиза на свобода. Христо Тенишев, който е член на околийския коми-

■ Баба Тенишка

тет на ВМОРО в Лозенград, е осъден на 15 години затвор. Излежава присъдата си в Одринския затвор, като през 1904 г. е амнистиран.

Коста Тенишев участва в конгреса на Петрова нива и е избран за подвойвода в четата на Янко Стоянов.

По време на въстанието четата на войводата Янко Стоянов и подвойвода Коста Тенишев действа в Чиглаиския район, води многобройни сражения с турски аскер и башибозук и оказва голяма помощ за извеждане на търгоналите от родните места българи бежанци през границата. С четата Коста Тенишев завзема село Турско Кадиево.

Като майка на комити, няколко пъти арестувана и измъчвана, при разпит, провеждан лично от пашата, коравата българка се държи достойно и не предава своите чедата. Като легендарната баба Тонка Обретенова тя заклемява турските жестокости при

разгромяване на въстание-то и с поглед, отправен към стъписания от смелостта ѝ паша, изстрелва в упор думите:

„Българското черво е дълго и жилаво, аго и колкото и да го късате, пак ще остане от него и пак ще се развдим и пак ще се борим за своята свобода!“

Ще минат години и този паша, който удавя в огън и кръв въстанието в Странджа, ще вдигне на 13 март 1913 г. бялото знаме пред нахлуващите български войски в Одринската крепост и ще получи справедливо възмездие за хилядите избити жени, деца и старци.

През 1903 г., след разгрома на Илинденско-Преображенското въстание, заедно с хиляди бежанци, Мария Тенишева с три от децата си Тодор, Павел и Рада, по пътища и пътеки, с хиляди още, през горите на Странджа, гонени от озверели поробители и охранявани от „смъртни чети“, преминава в България и намира подслон в село Момина църква. Много бежанци продължават към вътрешността, а в

Момина църква остават 23 семейства. След известно време тази героична българка, синът ѝ Тодор и дъщеря ѝ Рада, се преселват в Бургас, където тя живее до сетните си дни.

В Момина църква остава най-малкият ѝ син, Павел, създава семейство, има три дъщери и син. Павел заедно с Атанас Камбуров, също бежанец, построява керемидарница, която работи много успешно.

Скътал дълбоко в сърцето си тъгата към корените, бащата учи децата си на българщина, цялото семейство се влива в живота на селото и се радва на сърдечното отношение на другите към тях. Срещал съм го по шосето на път към керемидарницата. Запазил бе облеклото от родния си край и вървеше, без да гледа встрани. До края на дните си остана в Момина църква. Дядо Павел почина през 1962 г.

В село Паспалево на 6 август 1903 г. пада от турски куршум първият войвода в този край, началникът на въстаническите сили Георги Кондолов. След 36 години в Бургас се събират ветерани от въстанието. Всички са смълчани в покруса пред паметта за големия син на Странджа. По някое време тихо запява Лефтер Мечев, заприглася му Коста Тенишев. И другите подеват песента:

Ясен месец веч изгрява над балканската гора, в цяла Странджа роб запява песен нова юнашка.

Преображенци пеят песента, написана от войводата Яни Попов, която се превръща в химн на тракийци.

А там, в Лозенград и околността, по време на Илинденско-Преображенското въстание, сред своите съграждани и комити, които Мария Тенишева е укривала и на които е помагала, тя е била известна като Странджанската баба Тонка. Име, с което остава в историята. (в. „Дума“)

■ Четата на Михаил Герджиков – 1903 г.

От двете Балкански войни България излиза с 48 хиляди убити, 60 хиляди ранени и разтърсено из основи западнало стопанство. При тези условия пред нея застава проблемът с бежанците с цялата му сложност. Макар потънала в глад и нищета, страната приютила всички прокудени от Одринска Тракия и Мала Азия, но можела да им предложи единствено живот на ръба на оцеляването. Бежанските семейства били насочени предимно в обезлюдените гранични села, заселени дотогава с гръцко и турско население, или в селища (Варна, Добрич, Силистра, Пловдив, Асеновград и др.) и райони, загубили своя български народностен облик, в които се налагало промяна на етнодемографските характеристики.

Данни от преброяване на бежанците до началото на 30-те години показват, че по-компактни групи малоазийски българи се заселили предимно в Ивайловградско, Момчилградско (Момчилградско), Хасковско (Свиленградско), Новопазарско, Шуменско, Ямболско и по крайбрежието на Черно море (Бургаско, Варненско). Най-голям процент от тях, както беше посочено, останали в околия Ортакой (Ивайловград), където били настанени в изоставени от гърците села. Ето как описват заселването си група бежанци и техните потомци от фамилии Гайдаджиеви, Чобанови, Деликостови от село Орешино, община Ивайловград: „В началото на есента на 1914 година напуснахме село Карабунар и се отправихме към Ортакой (Ивайловград). Посочиха ни село Козлуджа, днешното Орешино. То беше напуснато от изселници гърци. Една част от къщите бяха заключени. Цяла седмица стоиме с багажа си под открито небе в студени есенни вечери, докато местните български власти решат какво ще правят.

Образува се бежанска комисия, която разпредели къщите и земята. Глад, мизерия, война. Така сложихме началото в България. После една по една съборихме всички гръцки къщи и направихме наши каменни, а след време построихме хубави, двуетажни, каквито ни прилягаха. Всяко бежанско семейство беше оземлено с по 10 декара земя и започна як труд, който ни спаси“.

С избухването на Първата световна война мъжете бежанци били мобилизирани. Цялата отговорност по изхранването на децата и възрастните хора паднала върху бежанките (малоазийски). Осигуряването

НЕЗАЛИЧИМА ДИРЯ

Трети откъс от книгата на Тонка Василева за малоазийските българи

■ Ученици от село Орешино, Ивайловградско, 1934 г. (личен архив)

с храна трябвало да става без дом, земя, покъщнина и пари. За да оцелеят, ежедневно се налагало да преодоляват много трудности, непосилни за една жена, и те го правели по най-достойния начин, с тих героизъм. С голямото си трудолюбие и жилавост, с несломимия си дух и борбеност тези хубави жени оцелявали, а с тях посрещали новото утро децата им, близките им. Василка Янева от село Стан, Новопазарско, разказва: „В селото ни настаняват в една стая по три семейства, около 15-16 души (само жени, деца и стари хора, мъжете ги взеха веднага на война). Всяка ляга на едно козначе (завивка) и няма нищо друго“.

Като говори за тези тежки бежански години, Атанас Василев Костов (92 г.) от Пловдив с гордост разказва на деца, внуци и правнуци за героичната постъпка на своята баба Султа на (бежанка от село Чаталтепе, Мала Азия), която, обсебена от майчина обич, изминала сама, пеш, боса над 50 километра (в двете посоки), за да отиде от село Козлуджа (Орешно) до село Горно Ибриубен (Горноселци) Ивайловградско да вземе от роднини една тенекя с жито, за да нахрани децата си. Съвсем трагично

било положението на бежанките във вътрешността на страната, в районите, в които малоазийските бежански семейства не били оземлени. Гладни, изтощени, те ходели до късно през есента по полето да търсят за работа съселяните им и да ги наемат за постоянна работа чорбаджиите, но това не променяло съществено нещата.

Не по-добър бил животът на малоазийските семейства, които се ориентирали към градовете. За да осигурят мизерното си препитание, по-големите деца (момчета) работели като чираци в работилници, дю-

кяни и шивачници, а девойките и младите жени като слугини в богатите градски семейства и навсякъде, където имало работа, отказвана от местните жители. Станали непосредствени свидетели на живота, който водели бежанските семейства от Мала Азия и Одринска Тракия – гладуване с дни, болести и постоянна нищета, у българската общественост се зародила идеята и желанието за подпомагане на страдащите сънародници. В резултат на тази обществена нагласа дошла и първата безвъзмездна помощ за тях. В усилията си да активизира

местните власти и плахите първи стъпки на благотворителност, в подкрепа на бежанците в края на 1914 г. правителството се обърнало към българския народ с позив, посветен изцяло на тях. В него се отбелязва със скръб, че поради непопулярността на идеята за подпомагане на бежанците постъпващата помощ е недостатъчна. Към зова за помощ се присъединил и Българският червен кръст, който в навечерието на 1914 г. отпуснал на бежанците 2000 одеала. В самото начало организацията за подпомагане на бежанците е имала редица слабости. Преди всичко то било адресирано само към най-бедните бежански семейства, а помощта била в минимални количества, целяща тяхното физическо оцеляване, а не до трайно и цялостно решаване на проблема. Друг важен недостатък била неговата стихийност, в резултат на което не винаги се явявало в момент на най-голяма нужда от страна на бежанците. Положението в България ставало все по-критично. След окупирането на Западна Тракия потокът от бежанци не секвал. За кратко време около 300 000–400 000 българи се преселили от Гръцка Македония в България. Последното масово изселване на западнотракийци станало в периода 1924–1925 г., когато 16 840 бежански семейства с 48 700 души били заставени да напуснат домовете си. Влизайки в България, те се заселили в Хасковско, Кърджалийско, Пловдивско. Ориентирали се към тези райони, за да бъдат по-близо до домовете си, с надеждата, че може отново да се върнат в тях, надежда, която с подписването на спогодбата Моллов – Кафандарис умира. В този последен бежански

поток от Беломорска Тракия били и 1625 малоазийски семейства, заселени там след пристигането им от Мала Азия. Данните от статистическото преброяване на малоазийските бежанци показват, че до началото на 30-те години най-много от тях били настанени в Момчилградски (Момчилградски) окръг 564), след това в Бургаски (461) и Хасковски (312), в това число 204 от Тъйбелен, 82 семейства от Суют, 42 семейства от Ташкисе, 37 от Коджа бунар, 17 от Аладжа баир и от 3 до 8 семейства от селата Мандър, Кубаш, Юрен, Чаталтепе. В Шуменско се заселили 148 малоазийски семейства, във Варненско – 94, а на други места – 4-6 семейства – всичко 1625 домакинства. В градовете те се заселвали групово, като се стремели да не се пръскат и образували бежански квартали. Прииждането на бежанците ставало в момент, когато българската държава затъвала икономически все повече, с чести кризисни периоди, които се отразявали най-тежко на тях. Малката помощ, която бежанските семейства получавали, идвала най-вече от благотворителността. Социалното подпомагане със средства, заделени от бюджета на органите за власт и управление, продължавали да остават на втори план, в крайно незадоволителни размери. Това привлякло вниманието на чуждестранни благотворителни организации. В помощ на бедстващите в страната влезли мисии, които откривали и поемали издръжката на безплатни трапезарии за деца и вдовици.

През 1927 г. френска благотворителна мисия и англо-американското дружество на квакерите финансирали такива трапезарии в Свиленград, Харманли, Ивайловград, Кърджали, Момчилград и др., където стотици деца сираци получавали топъл обяд. Бежанците създавали и свои граждански благотворителни организации – Дружество „Тракия“, Младежко тракийско благотворително дружество „Антим I“, Добруджанско културно-просветно дружество, Съюз за закрила на децата в България. Но това подпомагане, както беше посочено, не променяло съществено тяхното съществуване. Гладът и окаяното материално състояние, които съпътствали живота им, довели до епидемии. Маларията, петнистият тиф и туберкулозата отнели живота на много бежанци. Смъртта сред бежанските семейства в някои райони на страната била 3-4 пъти по-голяма, отколкото сред местното население.

■ Самодейният състав от село Свирачи, община Ивайловград, в празничната традиционна носия на селата Урумча и Чаталтепе, Мала Азия

НА ПЕТРОВА НИВА ЗВУЧАХА ПЕСНИТЕ НА МАНОЛ МИХАЙЛОВ

На историческата местност Петрова нива на 19 август се състоя първият фолклорен конкурс „С песните на Манол Михайлов“, организиран от Община Малко Търново, СТДБ, сдружение „Пазители на българското“ – София и народно читалище „Просвета 1914“ – Малко Търново. Представилите се индивидуални изпълнители и фолклорни групи бяха оценявани от жури в състав: Костадин Михайлов – председател, Илка Димитрова – БНР и певеца Манол Михайлов. Ето кои са лауреатите на конкурса: сред индивидуалните изпълнители до 7 години първа награда спечелиха Мария Панайотова Стойчева, 6 годишна от Бургас, и Денислав Иванов Василев – на 4 години от гр. Камено. Във втората възрастова група – от 7 до 11 г. – бе присъдена само втора награда на Денис Йорданов – 9

■ Жури на конкурса

годишен от Бургас. Първа награда във третата възрастова група (11-14 години) завоюва Георги Пламенов от гр. Царево, а втората – Моника Димитрова Вълково на 14 г. от Бургас; трета не бе присъдена. А в групата над 18 години бяха раздадени две първи награди – на бургазлийките Станка Пейчева и Ани Стоянова, втора награда взе Елена Илиева Панчева, а трета – Памела Стоянова от гр.

Камено. Поощрителни награди получиха Анка Бинева от Димитровград и Тодорка

Христова Михайлова.

Във втора възрастова група в колективните изпълнения бяха дадени три първи награди – на смесената битова група при читалище „Ангел Величков 1902“ – с. Росен, на фолклорната група „Магда Пушкаркова“ – Малко Търново с ръководител К. Дренчева и на фолклорна група „Филек“ – Малко Търново с ръководител К. Орачева. Втора награ-

■ Наградата на четиригодишния певец от гр. Камено Денислав Иванов Василев

да получи певческата група „Странджански букет“ при тракийско дружество „Лазо Лазов“ – гр. Средец, а трета – женската певческа група при читалище „Хр. Ботев – 1918“ – с. Лесово, общ. Елхово. Поощрителни награди в тази група бяха дадени на женската певческа група при читалище „Пробуда – 1926“ – с. Маломирово, общ. Елхово и групата за автентичен фолклор „Горски славеи“ – с. Върбово, общ. Харманли.

Тържествено бяха раздадени и специалните награди. Призът „Манол Михайлов“ получи фолклорната група при читалище „Ангел Величков 1902“ в с. Росен с ръководител Виктор Киров. Наградата на кмета на Община Малко Търново бе дадена на женската фолклорна група „Равненчанка“ – с. Равнец, а наградата на кмета на с. Граматиково – на женската битова група „Бисерна перла“ – с. Бистрец.

Председателят на Съюза на тракийските дружества в България Красимир Преманов връчи на големия странджански певец Манол Михайлов златен медал „Капитан Петко войвода“

■ 24 август 2017 г. Венец от името на Съюза на тракийските дружества в България на Паметника на българския опълченец по случай 140 години от Шипченската епопея

ПРЕДСТОЯЩО

КОНКУРС, ПОСВЕТЕН НА КАЛИНКА ЗГУРОВА
– Вторият национален конкурс „С песните на Калинка Згурова“ ще се състои в Бургас от 30 септември и 1 октомври т.г. Той е под патронажа на кмета на Община Бургас Димитър Николов. Организатори са Община Бургас и Съюза на тракийските дружества в България. Конкурсът е на името на големата странджанска певица Калинка Згурова и има за цел да се популяризира репертоара на певицата, да се съхранят песенните образци на фолклорното богатство от Странджа и Тракия. А така също да се приобщават младите и учениците към нейния богат репертоар. Конкурсът ще даде възможност за индивидуална изява и откриване на млади дарования в областта на песенното ни фолклорно богатство, както и да се покажат певческите постижения на колективи и от други възрастови групи, като се осъществи приемственост между поколенията. Изпълненията ще се класират от жури, в което влизат професионални музиковеди и фолклористи, в няколко възрастови групи: до 8 години; от 9 до 14 години, от 15 до 19 години и над 20 години. Вокалните групи са също в четири възрастови групи: група до 6 години; група от 7 до 14 години, група от 15 до 19 години и група с участници над 20 години. За всяка възрастова група ще има първа, втора и трета награда. Ще бъде връчена и специална награда на името на Калинка Згурова. Конкурсът ще се състои в Културния дом на нефтохимика, пл. „Тройката“, начало в 9.30 ч. на 30 септември т.г.

ПАМЕТНА ВЕЧЕР В С. ГЕН. ИНЗОВО

КАЛИНКА МИТРЕВА

Всяка година жителите на с. Ген. Инзово в края на август отбелязват пред паметника на тракийци своето преклонение пред героизма и силата на борческия дух на своите предци от Беломорска Тракия, в чиято чест е издигнат този паметник. Във връзка с 114-ата годишнина от Илинденско-Преображенското въстание бе изнесена богата литературно-музикална програма. С това честване продължаваме традицията на тракийци, които още в Беломорска Тракия са отбелязвали един от

най-големите християнски празници – Успение на Пресвета майка Богородица, която бди над нас и ни закриля. Тържеството бе уважено от заместник кмета на Община Тунджа Георги Чалъков

и от кмета на селото Галин Пантелеев. Получени бяха поздравителни адреси от Централното ръководство на СТДБ и от дружество „Тракия“ – гр. Ямбол.

Тържеството започна с водосвет, извършен от отец Стоян Илиев. В художествената програма участваха деца със своя вълнуващ танц „Молитва за България“, както и певческите колективи „Тракийски напеви“ и „Ретро-акбунарки“. Специален гост на тържествената вечер бе летецът подполковник Милен Димитров от авиобаза Безмер, потомък на

тракийци. Неговият кратък разказ-интервю с водещата Маринка Василева бе много интересен. Програмата продължи със среща с едно пеещо семейство от Варна – баща, майка и син Донко, Марко и Ваня. Присъстващите бурно ги аплодираха. Народната певица Дарина Славчева, която е с инзовски корен, бе посрещната възторжено. Солистката на групата „Тракийски напеви“ Радка Караникова се представи с две индивидуални изпълнения.

Вечерта продължи с курбан за здраве и бекет и много народни хора, изпълнени от акордеониста Васил Василев, гайдара Димитър Илиев и дисководещия Станислав Иванов.

Честито!

Централното ръководство на Съюза на тракийските дружества в България и редакционната колегия на вестник „Тракия“ поздравяват рождениците на Съюза през месец септември:

Акад. Стефан Воденичаров – София

..... 1 септември 1944 г.

Димитър Куртев – Свиленград..... 1 септември 1947 г.

Десислава Костова – Димитровград

..... 2 септември 1977 г.

Цанка Богомилова – София 10 септември 1963 г.

Вели Чаушев – София..... 11 септември 1934 г.

Кирил Сарджев – Хасково... 23 септември 1949 г.

Любомир Шопов – София... 24 септември 1942 г.

Калинка Згурова – София... 25 септември 1945 г.

ТРАКИЯ – Орган на Съюза на тракийските дружества в България – София 1000, ул. „Стефан Караджа“ 7-А

Печат: НЮЗПРИНТ ЕООД

Абонирайте се!

Каталоген
номер

759

Издава: Върховният комитет

Редакционна колегия: чл.-кор. на БАН Васил ПРОДАНОВ, Георги ДИМИТРОВ -зам. гл. редактор,

проф. Иван ФИЛЧЕВ, Елена АЛЕКОВА, Никола ИНДЖОВ и Хубен СТЕФАНОВ; Главен редактор: Тодор КОРУЕВ

e-mail: vesttrakia@abv.bg, stdb_sofia@abv.bg, тел.02/986 71 26; факс:02/987 57 53

БАНКОВА СМЕТКА

СТДБ (за вестника)

IBAN: BG34STSA93000001682816 BIC:STSABGSG

Банка ДСК ЕАД, клон 1, ул. „Княз Ал. Батенберг“ – София 1000

КОРЕСПОНДЕНТИ: Валентина АНГЕЛОВА (Бургас) – 0879 545 115; Недка ГОСПОДИНОВА (Перник) – 076/60 13 67;

Димитринка СМОЛЕВА (София) – 02/412 12 36, 0886 746 044; Михаил МИХАЙЛОВ (Сливен) – 044/62 48 53;

Анета Георгиева (Хасково) - 0894 044 420; Веска Ламбова (Шумен) – 0877 71 85 03; Мария ИВАНОВА (Ямбол) – 046/66 35 40

Изпращайте текстове не по-дълги от 4 стандартни машинописни страници (1800 знака). Хонорари за публикуването им не се дават.

По стъпките на Крали Марко та чак до границата

За хората, които често пътуват до Гърция през КПП „Капитан Петко войвода“, село Мезек не представлява загадка. Всъщност, голяма част от тях не са посещавали нито крепостта, нито гробницата, но виждайки всеки път табелата, си казват, че няма какво толкова да видят в едно толкова отдалечено от големите градове село. Нас ни привлече именно заради загадките около себе си.

Както винаги, тръгнем ли за някъде, шеговито си казваме, че ни „върви по вода“. Дойде неделя и за никого не беше изненада да види небето покрито с черни облаци. Започна да гърми, но не се впечатлихме особено от заканата на времето. Махнахме пренебрежително с ръка и потеглихме към границата. На първо време смятахме да посетим Средновековната крепост Неутзикон и Тракийската гробница от 4 в. пр.Хр., а ако времето позволява, да се изкачим на връх Шейновец. Ако пък съвсем не сме прогизнали от дъжда, да се отбием до село Маточина.

Пътят ни минаваше край Изворът на Белоногата в Харманли. Прословутата чешма на девойката с белите крака оставаше в ляво. В Харманли има два паметника на Гергана. Единият е на излизане от града, а вторият е по посока село Бисер, където се намира чешмата. Преди години хората с удоволствие спираха тук, но сега ми се стори занемарено. Откакто облекчиха трафика по този участък почти всички крайпътни магазинчета и заведения преустановиха бизнеса си. Сега изоставените постройки загрозяваха пейзажа.

Ето че стигнахме Свиленград. Най-впечатляващ е Старият мост над река Марица, строен през далечната 1529 година по идея на Мустафа паша. Старото име на Свиленград също е Мустафа паша и се е пазело до 5 октомври 1912 г. По време на построяването на моста пашата починал и със строителството се заела жена му. След построяването никой не искал да го използва, защото бил строен от жена. Но после били надмозгати тези предразсъдъци и активно е влязъл в употреба и до днес. Няма да навлизаме в града, тъй като сме виждали моста. Завиваме вляво, покрай ромската махала. Наоколо е безлюдно. През целия път до Мезек не срещнахме никого, не се разминахме и с нито една кола. Точно преди селото на 500 м се виждаше граничният пункт.

В селото следвахме табелите и много лесно се добрахме до крепостта. Ако никога не сте я посещавали, ще се изненадате колко е голяма и съвсем запазена. До началото на 20 век тя е била напълно съхранена, но на турците им хрумва да строят казарма или бог знае какво и решават да вземат строителен материал от там. Крепостта в Мезек е най-добре запазената средновековна крепост в Родопите.

Тя е строена 11–12 в., вероятно по време на управлението на Алескей I Комнин. Разположена е сред красивите североизточни склонове на планината и е с формата на неправилен четириъгълник с площ 7 дка. Местните хора споделиха, че при ясно време се открива спираща дъха гледка към Бяло море, ала ние нямахме късмет – на небето се наслояваха буреносни облаци.

Особено внушителни са 9-те цилиндрични отбранителни кули високи над 10 м, разположени по цялото протежение на стената. Крепостта е изиграла ключова роля през последните векове на

българската държава до превземането ѝ от турците. Интересно е разположението и на входа ѝ. Замисълът е бил, достъпът до нея да става единствено от страна на пропастта. Явно нейният средновековен архитект е бил много мъдър човек, защото ако се наложи вражеска армия да обиколи, за да нападне, тя ще върви в разгънат строй и така бойците от крепостта по-лесно ще се отбраняват. Влязохме във всяка една от кулите, а на една от тях има пригодени стълби. Имаше и построен бункер от по-ново време, който е почти на ръба на стръмнината. Седнахме на него да погледаме околността.

Да си призная страшно ми беше да гледам на 1 крачка от дерето. Разбрахме, че селото наброява 250–300 души. Хубавото е, че освен вехти къщи, на доста места се забелязва и ново строи-

телство. Не можем да се начудим как през изминалите десетилетия не се е намерил някой да построи на мястото на крепостта къща или вила. Сигурно благоприятна роля е изиграла граничната тери-

тория. Няколко бадемови дървета допълваха пейзажа, а плодът им капеше на земята. Това смекчаваше до голяма степен суровата картина.

Времето ни притискаше и за да може да влезем и в гробницата, без да ни завари дъжда, трябваше да тръгваме. Върнахме се към информационния център, където имаше макет на крепостта и брошури само на гръцки език. Гледай ти! Крепостта си е на наша територия, а гърците дават информация за нея. Заедно с уредника се отправихме към гробницата.

Около нея още стърчаха бетонните стълбове, маркиращи края на българските земи. Телена мрежа липсваше, а гръцките GSM оператори ни пожелаваха приятен престой в Гърция. Една крачка ни дели и сме на гръцка територия, само че друг път.

Пред нас се намира монументална и величествена тракийска гробница, строена през IV век пр.н.е. и изградена от каменни блокове с дължина 2 м. Гробницата се състои от главно помещение, в което има каменно легло и каменни урни. Отделно има две правоъгълни помещения и коридор.

Тук са намерени множество уникални златни украшения, както и бронзови и глинени предмети. Дължината ѝ е 30 м. Откритите златни накити подсказват, че в предверието е била погребана жена. Въздухът като че ли взе да свръшва в куполната зала и излязохм. Никой от местните жители не е предполагал, че в района на селото има тракийска гробница.

Селяни от Мезек са имали навика да търсят из района древни предмети, за да ги продадат. И така до 1931 г., когато професор Богдан Филов идва да изследва. Намерените предмети от злато, сребро, бронз, желязо, стъкло, фаянс и глина са изложени в музеи в София, Хасково и Истанбул.

Много от иманярите са продавали на турски колекционери.

Една от откритите фигури на глиган не е експонат в български музей, а е в Истанбул, тъй като местен човек не е имал пазар за нея в рамките на родината.

Под връх Шейновец се намира още една Тракийска куполна гробница. Предверието ѝ е малко и почти разрушено, Куполното помещение засега е запазено, но подовата настилка е изцяло разбита от иманяри. От Шейновец няма да ви се тръгва толкова скоро. Нас дъждът ни изтика обратно по пътеката и на бегом до колата. Ще се разделим сега с мисълта за Маточина. Най-големият дъжд ни завари в Харманли. В центъра на града, в близост до пощата, има останки от старинно здание – Кервансарай.

Това е било мястото, където са се приютявали търговци с керваните си, отивайки за Истанбул или връщащи се от там. Тук са се приютявали и много пътници. Покрай този сарай постепенно се заселват хора и така е създаден града. От някогашния сарай, строен около 1510 г., е останала една стена.

Харманли се свързва с легендите за подвизи на Крали Марко и неговия баща – Вълкашин. Дори на мястото, където е Изворът на Белоногата, се счита, че Вълкашин е намерил смъртта си. Отбихме се до хотелски комплекс „Приказките“, за да видим скални образувания като „Стъпката на Крали Марко“ и неговият трон. Възрастни хора ни бяха разказвали, че тук са били едни от най-предпочитаните от техните учители по рисуване места.

Умален модел на каменния мост в Свиленград, е и Гърбавият мост в Харманли. Строен е да улесни керванджиите през 1585 година. Има надпис на него, който гласи: „Светът е един мост, по който минава пътят на царя и бедняка“. Днес под моста не тече Харманлийската река, понеже е отклонена.

Дъждът вече е като стена и се налага да си тръгваме. Надявам се следващата ни обиколка по тези места да е съвсем скоро. (nasamnatam.com)

